

Дорошенко Т.В.,
завідувач кафедри естетичного виховання,
кандидат педагогічних наук, доцент

МУЗИКА В ЖИТТІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

Серед світових геніїв важко назвати ім'я поета, віршам якого притаманна надзвичайна мелодійність й ритмічна віртуозність. До таких поетів належить Т.Г.Шевченко. Через усе своє життя він проніс велику негасиму любов до музики, до народної пісні. Українська народна пісня з дитинства живила його мрії, звучала голосами кирилівських співаків, сумними переборами кобзарів і лірників. Малий Тарас любив, навіть більше за розповіді дорослих, слухати пісні. Про це йдеться в картині художника М. Дерегуса "Малий Тарас слухає кобзаря". За свідченням сучасників, Тарас мав надзвичайну пам'ять і пісень тих знав "силу без ліку". Хлопчик-козачок тихо стояв у кутку і, чекаючи наказів пана, наспівував сумні пісні. А коли чув від когось нову пісню, одразу запам'ятовував її слова та мелодію.

Пісня стала найкращим другом Тараса. Вона була основою творчості та першою книжкою, з якої Т.Г. Шевченко довідувався про історію народу, його думки, почуття. Згодом про пісню поет писав: "Вона мене і порадить, і розважить, і правдоньку мені скаже".

Т.Г. Шевченко постійно вводив народні пісні, або хоч окремі рядки з них, у свої твори. У повісті "Близнець" Тарас Григорович використав понад 20 народних пісень. Сучасники Т.Г. Шевченка, відзначаючи чудове виконання ним народних пісень, називали поета "наш соловей" (П. Куліш). За свідченням друзів, Т.Г. Шевченко мав тенор, а княжна Варвара Репніна, друг і шанувальниця таланту поета, розповідала, що співав поет із щирістю, так, що м'який, сповнений суму голос Кобзаря мимоволі проймав душу. Особливо любив Тарас Григорович "співати" свої вірші "Тяжко, важко в світі жити", "Думи мої, думи мої", "Нащо мені чорні брови" [3].

Дбаючи про збереження українських народних пісень, особливо історичних, які оспівували славу історію народу, поет часто записував їх у свої етнографічні альбоми. Ці пісні згодом давали поштовх творчій фантазії Тараса Григоровича та ставали історичною основою багатьох його творів ("Гайдамаки", "Тарасова ніч").

Дуже подобалися Т.Г. Шевченкові чумацькі пісні, які він чув з самого дитинства від свого батька. Поет добре знав багатьох народних співаків, кобзарів, лірників, чудово описав їх у своїх літературних творах, закарбував їхні образи в живописних полотнах (Т.Г. Шевченко, "Сліпий"). Часто оригінальні вірші поета настільки наближалися до народнопісенного варіанту, що досить швидко переходили в народні пісні. Так, великого поширення набула пісня "Зоре моя вечірняя" з поеми "Княжна", яка була записана Т.Г. Шевченком від кобзаря.

Саме наспівність, мелодійність, музичність Шевченкових поезій, близькість до народнопісенної творчості зумовили їх надзвичайну

популярність, стали причиною широкого музичного втілення в народній музиці. Недаремно відомі українські композитори, зокрема С. Людкевич писав про Т.Г. Шевченка: "Він не складав, а виспівував свої поезії, хоч і без мелодії".

Навчаючись після викупу з кріпацтва в Петербурзькій Академії мистецтв, Т.Г. Шевченко, за спогадами друзів, в процесі роботи завжди тихесенько наспівував, зачаровуючи товаришів і свого вчителя Карла Брюллова.

Протягом життя Т.Г. Шевченко творчо спілкувався з композиторами, артистами, поетами, художниками, істориками, філософами. Така дружба впливала на світогляд поета, а його природна музикальність перелилася в чудові рядки його поезій та повістей. З музичних інструментів особливо любив Тарас Григорович віолончель. У повісті "Музикант" читаємо: "Я вам, кажеться, не писал еще о виолончели? Чудный, дивный инструмент!.. Боже мой, что за игрушка! Только одна душа человека может так плакать и радоваться, как поет и плачет дивный инструмент... И если б я был два раза раб, то за этот инструмент продал бы себя в третий раз" [2].

Т.Г. Шевченко добре знав твори відомих композиторів: В. Моцарта, Л. Бетховена, Й. Гайдна, Ф. Шуберта, Ф. Шопена, М. Глінки та ін. У бесідах і листуванні з друзями він часто згадував імена скрипалів, співаків, піаністів. В. Моцарта і Л. Бетховена Т.Г. Шевченко вважав геніальними композиторами.

Щира любов поета до музики відбилася на надзвичайній мелодійності його поезій, що викликало глибокий резонанс у творчості народу. Авторами пісень на Шевченкові вірші ставали музиканти, невідомі лірники й кобзарі.

Серед багатьох Шевченкових творів, музичне прочитання яких було започатковане ще в ХІХ столітті, особливе місце посідає "Заповіт". До цього твору неодноразово зверталися композитори різних соціальних, національних, філософських, естетичних поглядів (М. Лисенко, М. Вербицький, Г. Гладкий та ін.). Але "Заповіт" Г. Гладкого, ставши улюбленою народною піснею, що передавалася з покоління в покоління в усній традиції, і сьогодні справляє велике емоційне враження на слухачів, незалежно від їхньої національності.

Народна пісня, любов до якої поет проніс через усе життя, стала матір'ю Шевченкової поезії. Завдяки надзвичайній мелодійності та ритмічній віртуозності вірші Т.Г. Шевченка широким потоком перелилися у велику кількість музичних творів і охопили майже всі музичні жанри: пісні й романси, хорові мініатюри й розгорнуті хори, монументальні кантати, інструментальні п'єси, симфонічні поеми, опери, ораторії, балети. Саме тому Т.Г. Шевченко здобув славу одного з наймузичніших поетів світу.

Література

1. Королюк Н.І. Кобзарева пісня. – К.: Фонд мистецтв "Юні таланти", 1994.
2. Тарас Шевченко. Повести. – К.: Дніпро, 1986.
3. Тарас Шевченко: Життя і творчість у документах, фот., іл. : Альбом // Ав.-упоряд. В.Х. Косян та ін. – К. : Рад. шк., 1991.